

ОСНИВАЊЕ И РАД МЕЂУРЕЛИГИЈСКОГ САВЕТА МИНИСТАРСТВА ВЕРА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ (2009–2012)*

Александар Раковић*
Институт за новију
историју Србије,
Београд

Апстракт: На основу архивске грађе Министарства вера Републике Србије (АМВРС), личних белешки и медијских извештаја, приказан је пут до оснивања и рад Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије чији су чланови били министар вера и поглавари и високодостојници традиционалних цркава и верских заједница.

Кључне речи: Република Србија, Министарство вера, цркве и верске заједнице, међуверски дијалог.

Оснивање Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије представља у институционалном смислу врх државно-верског дијалога који су Република Србија (и Савезна Република Југославија) квалитетно и темељно водиле са црквама и верским заједницама од оснивања Министарства вера Републике Србије (1991) до данас. Кроз Међурелигијски савет Министарства вера Републике Србије први пут је формирано заједничко државно-верско тело које су чинили министар вера као највиши представник државних органа за верска питања и поглавари и високодостојници традиционалних цркава и верских заједница. Управо када се потврђивало да државно-верски и међуверски односи у Републици Србији никада нису били бољи укинута је Ми-

* Рад је настао у оквиру пројекта „Срби и Србија у југословенском и међународном контексту: унутрашњи развитак и положај у европској/светској заједници“ (47027) који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

* rakovic@gmail.com.

нистарство вера (2012) а самим тим Међурелигијски савет више није могао да настави рад у том формату.

*

Први састанак на коме се говорило о оснивању Међурелигијског савета одржан је 12. новембра 2009. а присуствовали су министар вера Републике Србије проф. др Богољуб Шијаковић, Митрополит црногорско-приморски и заменик Патријарха Српске Православне Цркве проф. др Амфилохије Радовић, Епископ бачки Српске Православне Цркве проф. др Иринеј Буловић, надбискуп београдски Римокатоличке цркве у Србији монсињор Станислав Хочевар, реис-ул-улема Исламске заједнице Србије ефендија Адем Зилкић и рабин Јеврејске заједнице у Србији господин Исак Асиел.¹

На састанку је постигнута сагласност да чланове Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије именује министар вера, *ad personam*. Било је предвиђено да у састав Међурелигијског савета Министарства вера уђе неколико епископа Српске Православне Цркве, бискуп Римокатоличке цркве у Србији, епископи традиционалних протестантских цркава, реис-ул-улема Исламске заједнице Србије и рабин Јеврејске заједнице у Србији као и угледна свештена и световна лица. Начињени су први кораци у усаглашавању делокруга рада Међурелигијског савета који би требало да буду коначно утврђени „програмом и начелима“.²

Други припремни састанак одржан је 22. децембра 2009, а поред министра Шијаковића били су присутни надбискуп Хочевар, реис-ул-улема Зилкић и рабин Асиел.³ Будући да се српски Патријарх Павле упокојио 15. новембра 2009. и да су у току биле припреме за избор новог српског Патријарха, састанку нису присуствовале владике Српске Православне Цркве.⁴

¹ АМВРС, Дописи поглаварима и високодостојницима традиционалних цркава и верских заједница у Републици Србији који су били на првом припремном састанку, 26. новембар 2009, бр. 08–00–50/2009–01.

² АМВРС, Дописи поглаварима и високодостојницима традиционалних цркава и верских заједница у Републици Србији који су били на првом припремном састанку, 26. новембар 2009, бр. 08–00–50/2009–01.

³ АМВРС, Дописи поглаварима и високодостојницима традиционалних цркава и верских заједница у Републици Србији за које је предвиђено да буду првоименовани: Владика бачки Иринеј, надбискуп Хочевар, реис-ул-улема Зилкић, рабин Асиел, 30. децембар 2009, бр. 08–00–50/2009–01.

⁴ Према сећању др Александра Раковића, координатора Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије.

На овом састанку је усаглашено да рад Међурелигијског савета прати стручно особље: координатор Међурелигијског савета кога одређује министар вера и сарадници које би одредили чланови Међурелигијског савета. Договорено је да организациона структура Међурелигијског савета буде утврђена оснивачким актом. Министарство вера је сугерисало да подцелине у оквиру делокруга рада буду: утицај и улога црква и верских заједница у 21. веку, афирмација верске толеранције у плуралистичком друштву, млади и вера у наше време, секуларизам као глобални изазов савременом свету, вера, екологија и климатске промене.⁵

Предлог Правилника Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије упућен је 6. априла 2010. на усаглашавање будућим члановима.⁶ Пошто је овај текст усаглашен приступљено је формирању Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије.⁷

Решењем министра вера проф. др Богољуба Шијаковића од 17. јуна 2010. образован је Међурелигијски савет Министарства вера Републике Србије. Поред министра вера Богољуба Шијаковића (као председника Међурелигијског савета), за чланове Међурелигијског савета Министарства вера именовани су: Епископ бачки Српске Православне Цркве Иринеј Буловић, надбискуп београдски Римокатоличке цркве у Србији Станислав Хочевар, реис-ул-улема Исламске заједнице Србије Адем Зилкић и рабин Јеврејске заједнице у Србији Исак Асиел. Предвиђено је да се доцније приме нови чланови како из реда духовних лица тако и угледни световни научници и стручњаци. За координатора Међурелигијског савета одређен је мр Александар Раковић, државни службеник Министарства вера Републике Србије.⁸

Међурелигијски савет је формиран као посебна радна група Министарства вера Републике Србије. У Решење о образовању Међурелигијског савета Министарства вера (17. јун 2010) инкорпорисан је текст претходно усаглашеног Правилника Међурелигијског савета. Задаци Међурелигијског савета су: афирмисање верске слободе и верске културе, објављивање саопштења (посланица) о важним друштвеним пи-

⁵ АМВРС, Дописи поглаварима и високодостојницима традиционалних црква и верских заједница у Републици Србији за које је предвиђено да буду првоименовани: Владика бачки Иринеј, надбискуп Хочевар, реис-ул-улема Зилкић, рабин Асиел, 30. децембар 2009, бр. 08–00–50/2009–01.

⁶ АМВРС, Дописи поглаварима и високодостојницима традиционалних црква и верских заједницама с предлогом Правилника Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије, 6. април 2010, бр. 08–00–50/2009–01/1.

⁷ АМВРС, Правилник Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије.

⁸ АМВРС, Решење о образовању Међурелигијског савета Министарства вера, 17. јун 2010, бр. 08–00–40/2010–01.

тањима, организовање научних скупова, трибина, округлих столова и саветовања о актуелним темама, учествовање у припреми нормативних решења, разматрање и тумачење тенденција јавног живота, разматрање значаја верске слободе и верске културе у европском контексту.⁹

Након оснивачке седнице 17. јуна 2010. у Палати федерације (Палати Србија) одржана је конференција за штампу о којој су известили најважнији домаћи медији. Министар Шијаковић је овим поводом изјавио: „Надам се да ће и код нас, као и у многим европским државама цркве и верске заједнице учествовати у важним политичким и социјалним питањима. Желимо, такође, да покажемо да човек може да буде у својој вери, а разуме другог и његову веру, као и да имамо доста велико поље заједничког деловања.“ Владика Иринеј Буловић је казао да међурелигијски савети постоје у најразвијенијим и најдемократскијим друштвима Европе од државног до локалног нивоа и да постоји сталан дијалог власти и црква и верских заједница. С тим у вези Владика је нагласио: „Ту потребу код нас испуниће овај савет. Он ће давати мишљење о важним питањима, али није политичко тело у ужем смислу и не учествује у власти. За разлику од неких међурелигијских савета у другим државама, овај није основан да би се решио неки конфликт, није изазвано неком тренутном невољом, већ потребом за заједничким сучељавањем.“¹⁰

Изјаве у истом духу дали су и верски поглавари традиционалних црква и верских заједница. Надбискуп Хочевар је нагласио да је међуверски дијалог „елементарна дужност свих који верују и имају посебну одговорност у друштву“ као и да ће Међурелигијски савет подстаћи наше друштво да буде „друштво дијалога јер је то је гарант прогреса“. Реис-ул-улема Зилкић је подвукао како је „битно да верници виде да су представници свих верских заједница заједно и да могу да буду заједно у оним пољима која живот значе“. Рабин Асиел је додао: „Када имате прилике да видите различите верске представнике на једном месту и да по многим питањима имају једну недвосмислену поруку онда је то велики допринос миру и рушењу баријера и укидању предрасуда.“¹¹

Како би се међуверски склад у Републици Србији потврдио, Министарство вера је позвало чланове Међурелигијског савета да размене мишљења о одржавању регионалне међуверске конференције на пролеће 2011.¹² С тим у вези седница Међурелигијског савета одржана је

⁹ АМВРС, Решење о образовању Међурелигијског савета Министарства вера, 17. јун 2010, бр. 08–00–40/2010–01.

¹⁰ „Међурелигијски савет промовише верске слободе“, *Полишика*, 18. јун 2010.

¹¹ „Установљен Међурелигијски савет“, *Радио-телевизија Србије*, 17. јун 2010.

¹² АМВРС, Допис члановима Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије, 3. децембар 2010, бр. 08–00–50/2009–01/2.

7. децембра 2010. а присуствовали су сви чланови. Углавном је усаглашено да регионална међуверска конференција треба да обухвати не само бившу Југославију већ читаву југоисточну Европу. Требало је приступити припремама а дискутовано је о томе да ли традиционалне цркве и верске заједнице треба да буду организатори а Међурелигијски савет Министарства вера координатор регионалне међуверске конференције. На седници је разговарано и о неадекватној медијској покривености верских питања у нашој земљи и начинима да се обучи компетентан медијски кадар за бављење овим темама.¹³

Нови сусрет с члановима Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије и поглаварима традиционалних цркава и верских заједница уприличен је 17. јануара 2011. поводом Нацрта уредбе о вршењу верске службе у Војсци Србије. Министар вера Богољуб Шијаковић и министар одбране Драган Шутановац упознали су чланове Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије с Нацртом уредбе о вршењу верске службе у Војсци Србије.¹⁴ Министарство одбране Републике Србије је саопштило да су „верски великодостојници јединствено подржали настојања ресорног Министарства да у систем одбране укључи војне свештенике. Они су изразили спремност да у том процесу дају свој пун допринос. Војни свештеници би службу у оружаним снагама требало да започну током лета ове године, чиме ће та пракса бити настављена после 65 година“.¹⁵ Влада Републике Србије је 24. марта 2011. усвојила Уредбу о вршењу верске службе у Војсци Србије.¹⁶

Даље, регионална међуверска конференција која је требало да уследи из формирања Међурелигијског савета није била усамљени међуверски домет у пољу дијалога који превазилази границе наше земље. Наиме, поводом оснивања Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије из Амбасаде Републике Индонезије (а Индонезија је светски лидер у међуверском дијалогу) је стигао позив да две земље одрже међуверски дијалог. И заиста, Република Србија и Република Индонезија одржале су од 7. до 9. априла 2011. међуверски дијалог који је индонежанска страна оценила најбољим који је та земља икада водила с

¹³ Из личних белешки Александра Раковића са седнице Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије, 7. децембар 2010.

¹⁴ АМВРС, Допис члановима Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије, 12. јануар 2011, бр. 06–00–01/2011–02.

¹⁵ „Министарство одбране: Цркве подржале верску службу у Војсци“, *Међународни радио Србија*, 17. јануар 2011.

¹⁶ Уредба Владе Републике Србије о вршењу верске службе у Војсци Србије, 24. март 2011.

другом земљом. У саставу државно-верске делегације Републике Србије били су сви чланови Међурелигијског савета Министарства вера.¹⁷

Нажалост, Министарство вера Републике Србије је 11. марта 2011. укинута као самостални државни орган а Министарство дијаспоре је проширено Сектором за вере чиме је успостављено Министарство вера и дијаспоре Републике Србије.¹⁸ Међурелигијски савет није укинут али у новом државно-верском контексту нису одржаване ни седнице ни састанци (након Међуверског дијалога Републике Србије и Републике Индонезије у априлу 2011). С тим у вези, није реализована иницијатива о одржавању регионалне међуверске конференције. На конференцији Организације за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) о људским слободама која је одржана у Варшави, др Александар Раковић је 26. септембра 2011. као члан делегације Републике Србије обавестио ОЕБС да је формиран Међурелигијски савет Министарства вера Републике Србије као допринос државно-верском дијалогу, међуверском дијалогу и демократизацији друштва.¹⁹

Укидањем Министарства вера и дијаспоре Републике Србије (26. јул 2012), Међурелигијски савет као посебна радна група Министарства вера Републике Србије више није могао да постоји у том формату.²⁰ Оснивањем Канцеларије за сарадњу с црквама и верским заједницама Републике Србије (2. август 2012) остала је могућност да Међурелигијски савет настави или обнови рад у новом формату.²¹

Треба подвући да су 26. јула 2012. поред Министарства вера и дијаспоре укинута и Министарство за Косово и Метохију и Министарство за људска и мањинска права.²² Дакле, укинута је неколико ресурса који су се бавили идентитетским питањима српског народа, међуверским и међуетничким дијалогом у нашој земљи и шире. Када је међуверски дијалог давао највише резултате, када је превазишао границе наше земље, када је Република Србија постала видљив лидер у државно-верској сарадњи, када смо досегли светске успехе у државно-верском и међуверском дијалогу – укинута је Министарство

¹⁷ Александар Раковић, „Међуверски дијалог Србије и Индонезије (2011), позитивно искуство у државној политици Републике Србије“, *Право, вера, култура: Међуверски дијалог Србије и Индонезије*, Београд 2012, 192–197.

¹⁸ Закон о министарствима, *Службени гласник Републике Србије*, број 16/2011.

¹⁹ Statement by Senior Adviser to the Ministry of Religion and Diaspora Dr Aleksandar Raković at the OSCE Human Dimension Implementation Meeting in Warsaw, 26 September 2011, No. HDIM. DEL/0092/11 27 September 2011.

²⁰ Закон о министарствима, *Службени гласник Републике Србије*, број 72/2012.

²¹ Уредба Владе Републике Србије о оснивању Канцеларије за сарадњу с црквама и верским, 2. август 2012.

²² Закон о министарствима, *Службени гласник Републике Србије*, број 72/2012.

вера Републике Србије а с тим је утихнуо рад Међурелигијског савета. О овом исходу морамо добро да промислимо, а то не можемо без удубљивања у геополитичке теме.

*

Извори и литература

АМВРС, Допис члановима Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије, 12. јануар 2011, бр. 06–00–01/2011–02.

АМВРС, Допис члановима Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије, 3. децембар 2010, бр. 08–00–50/2009–01/2.

АМВРС, Дописи поглаварима и високодостојницима традиционалних цркава и верских заједницама с предлогом Правилника Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије, 6. април 2010, бр. 08–00–50/2009–01/1.

АМВРС, Дописи поглаварима и високодостојницима традиционалних цркава и верских заједница у Републици Србији за које је предвиђено да буду првоименовани: Владика бачки Иринеј, надбискуп Хочевар, реис-ул-улема Зилкић, рабин Асиел, 30. децембар 2009, бр. 08–00–50/2009–01.

АМВРС, Дописи поглаварима и високодостојницима традиционалних цркава и верских заједница у Републици Србији који су били на првом припремном састанку, 26. новембар 2009, бр. 08–00–50/2009–01.

АМВРС, Правилник Међурелигијског савета Министарства вера Републике Србије.

АМВРС, Решење о образовању Међурелигијског савета Министарства вера, 17. јун 2010, бр. 08–00–40/2010–01.

Архивска грађа Министарства вера Републике Србије

Закон о министарствима, *Службени гласник Републике Србије*, број 16/2011.

Закон о министарствима, *Службени гласник Републике Србије*, број 72/2012.

„Међурелигијски савет промовише верске слободе“, *Полишика*, 18. јун 2010.

„Министарство одбране: Цркве подржале верску службу у Војсци“, *Међународни радио Србија*, 17. јануар 2011.

Раковић, А. (2012), „Међуверски дијалог Србије и Индонезије (2011), позитивно искуство у државној политици Републике Србије“, *Право, вера, култура: Међуверски дијалог Србије и Индонезије*, Београд.

Statement by Senior Adviser to the Ministry of Religion and Diaspora Dr Aleksandar Raković at the OSCE Human Dimension Implementation Meeting in Warsaw, 26 September 2011, No. HDIM. DEL/0092/11 27 September 2011.

Уредба Владе Републике Србије о вршењу верске службе у Војсци Србије, 24. март 2011.

Уредба Владе Републике Србије о оснивању Канцеларије за сарадњу с црквама и верским, 2. август 2012.

„Установљен Међурелигијски савет“, *Радио-телевизија Србије*, 17. јун 2010.

Примљено: 25. 7. 2014.

Одобрено: 14. 8. 2014.

ESTABLISHMENT AND WORK OF THE INTERRELIGIOUS COUNCIL OF THE MINISTRY OF RELIGIOUS AFFAIRS OF THE REPUBLIC OF SERBIA (2009–2012)

Aleksandar Raković

Institute for Recent History of Serbia, Belgrade

Summary: *On the basis of archival sources of the Ministry of Religious Affairs of the Republic of Serbia, personal notes and media reports, this paper shows a path towards establishment and work of the Interreligious Council of the Ministry of Religious Affairs of the Republic of Serbia which consisted of the most prominent members: minister of religious affairs and leaders and eminencies of traditional churches and religious communities in the Republic of Serbia.*

Key words: *Republic of Serbia, Ministry of Religious Affairs, Churches and Religious Communities, interfaith dialogue.*